

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN ACEST NUMĂR: Imbrăcați, cu putere de sus: de I. Agârbiceanu; Moartea pinilor nobili: de Alfredo Panzini trad. de A. D; Sârșit simplu: de Teofil Bugnariu; Bolovanul cel sur: de I. Agârbiceanu; Cântec de demult: de C. Goran; Farmacia din Daroița: de Draconarius; Ioan Slavici la Tribuna — fragment: — de Olimpiu Boițoș; Opera poetică a lui Lucian Blaga: Fapta: de Ion Breazu; Cronica dramatică: Inchiderea stagiunii: de Teofil Bugnariu; Dări de seamă: H. Heine în der rumänischen Literatur: de A. Decei; Cronica muzicală: de A. Decei; Flori de o zi: Conferința; Sotocirea lui Faust; Insemnări din războiul României mari.

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMĂNALĂ

DIRECTOR: * * SEBASTIAN BORNEMISA *
 ABONAMENTUL: * * 300 LEI ÎN ȚARĂ — 600 ÎN STREINĂTATE *
 BIROUL: * * PIAȚA CUZA VODA 16 *

Imbrăcați cu putere de sus

de I. AGĂRBICEANU

„De Ierusalim să nu vă depărtați, până când nu vă veți îmbrăca cu putere de sus.“ În ziua Înălțării la cer a dat acest sfat și poruncă, mântuitorul ucenicilor săi.

Și, în necurmată rugăciune, ucenicii așteptau într-o casă din Ierusalim îmbrăcarea „cu puterea de sus.“

Încă nu-și puteau da seama care va fi această putere, până în clipa, când, după coborârea Spiritului sfânt la Rusalii, au simțit cu toții pe omul cel nou născând în ei, pe omul tăriei de credință, pe omul jertfei depline, gata să aducă pentru legea cea nouă prețul vieții trecătoare, pentru a o câștiga pe cea vecinică.

Intemeietorul creștinismului știa că slujba propovăduirii doctrinei sale, care avea menirea să s. himbe fața lumii, întrece puterile omului, și că ajutorul de sus e necesar pentru a putea face eroi și martiri din blânzii pescari ai Galileii.

* * *

Sunt, în viața popoarelor momente, și cele mai hotărâtoare, când puterile obicinuite, manifestate zilnic din partea unei Națiuni, nu sunt suficiente pentru a lua o hotărâre, pentru a se decide la mari

acte salvatoare. E nevoie atunci de o „putere de sus“, care trăește adeseori subconștient în mulțime, care în cei aleși trăește conștient, putere care izvorește din calitățile cele mai nobile ale popoarelor.

„Puterea de sus“ în actele mari din viața unui popor naște, în primul rând, din trezirea și educarea conștiinții naționale. Iar ea se ridică biruitoare din cultura națională, singură care poate trezi în sufletul singuraticilor membri ai unui popor, încrederea în puterile sale, desvălindu-i laturile cele mai prețioase ale sufletului.

De aceea la bazele ori cărei re-deșteptări naționale presidează începuturile culturii naționale. Până când aceste nu se ivesc, nația rămâne indiferentă față de marile idealuri, rămâne o masă amorfă, care se menține prin puterile instinctive. Ca și la alte neamuri, așa și la noi, epocile de realizări naționale au fost precedate, pregătite de creșterile în domeniul culturii naționale.

Azi, după înfăptuirea unirii, când ni se pun cele mai grele și arzătoare probleme de rezolvat, ni se pare că zbuciumul sterp, fără nici o mare creație în domeniul consolidării interne, are același motiv: neamul nostru încă nu e pregătit prin-

tr-o temeinică cultură națională, să-și înțeleagă datoria până la jertfa celor ce sunt „îmbrăcați cu putere de sus“.

Puterile sufletului național încă nu sunt lămurite. Direcțiunile în care pornesc manifestările lui, adeseori nu sunt cele adevărate. Pentru că n'am avut până acum o mare epocă de cultură și educație națională, întreg neamul, în care să se fi putut cristaliza gândul, simțirea, idealul românesc necesar pentru consolidarea României mari.

De aceea gândul tuturor celor ce azi se sbat în deșert fără să poată pipăi rezultatul nizuințelor adeseori nobile și frumoase, trebuie să se îndrepteze în spre marile realizări de cultură și educație națională, temeiul cel mai solid pe care se poate realiza un ideal care arde sufletul atâtor oameni, și care rămâne totuși mereu departe.

„Puterea de sus“ în marile acte naționale, izvorește din puterile sufletești ale unui popor. Aceste trebuie să trezite și educate. Nu există decât două drumuri, cari trebuie să meargă paralel: al doctrinei și moralei creștine, și al culturii și educației naționale.

Din literatura italiană modernă.

MOARTEA PINILOR NOBILI

de ALFREDO PANZINI

Trad. de A. D.

„Copiii mei, uitați-vă cu luare aminte la acești pini, căci într'alt an n'o să-i mai vedeți.“

Aceasta e pădurea de pini nobili care se înalță de-alungul căii ferate (calea ferată, înainte cu optsprezece ani, când fu pusă pe acest litoral — deșert pe atunci — spin-tecă încă pădurea pinilor nobili; iar pini, de câte ori ajung aci vaporii, par a privi, cu teamă și curiozitate, monstrul de foc din înălțimea umbrelor lor de verdeață, și dacă n'ar avea rădăcini, ar fugi. Câțiva dintre acești pini s'au deslipit de ceata fraților lor ca și când ar căuta refugiu în undele mării).

Imi place să merg de-alungul liniei întovărășit de copilașii mei, spre acea pădure. Ei primesc cu drag să vină, fiindcă acei arbori uriași fac daruri pruncilor; dăruiesc, greii cucuruzi de pin, care ascund și ocrotesc înăuntru mîgdala de coconară, dulce și micuță.

Această pădure era ca o sală mare care avea bolta de smarald, și era susținută de sute de colonne înalte, care păreau de metal brun.

Soarele se jucă înăuntru și se distra primenindu-și frescele sa'e de aur: dimineața, de pildă, ne dădea o încondeiere de trandafiriu; la amiază făcea să ploale de pretutindeni o pasiune din simboluri de aur, din cercuri, din fresce, din raze; seara îi înveșmântă în purpură și în sânge, de parcă ar fi avut un suflet tragic.

Dacă vântul mării era dulce, solfegiau cu el; iar dacă suflă aprig, cetina, asemănându-se cu tuburile orgei, ridică notele cu un murmur adânc închipuind un concert împreună cu clocotul valurilor la fărni: însă nerăsucindu-se, negânjindu-se înfricoșăți sau stângaci ca ceilalți copaci; numai cetina ca palpită, ca și când s'ar fi jucat, pe rigidul și puternicul sprijin al trunchiului și al crengilor. Prieteni ai soarelui, ai vântului, ai mării; iubiți de pământul mamă; dușmani ai vlăguitei zăpezi numai, care le ucide bătrâna lor viață; mlădioși în fața tuturor forțelor; răsculați numai contra iernii pustii.

Care dintre regii încoronați a

avut vreodată o sală așa de frumoasă cum e asta în care voi, copiii, alergați zburdând, căutând cucuruzi. Când va veni vremea în care înțelepții își vor așeza în aceste aule tribunalele lor, precum regele Ludovic, sfântul, își ridică odinioară corturile împodobite cu crini ale tronului său sub goruni?

Voi, copiii, vă întoarceți, încărcăți de pradă și nu vă gândiți să suneți nobililor pini: „mulțumesc!“ Cel mai micuț dintru voi cât e de neîndemănat sub povara proprietății sale de cucuruzi! De două ori a căzut sub povara proprietății sale; iar pini zâmbeau cu un murmur lin.

Și seara, la întoarcere, o!, grabnicele învăpăieri ale cucuruzilor de pe jăratec! Cucuruzii încep să plângă, apoi își exhală mireasma, cu care i-a hrănit pământul; capșulele pocnesc, se crapă, se deschid, și iată miezul coconarelor! Acuma vine la rând ciocanul: mâinile se murdăresc. Dar nu există copil căruia să-i fie frică să-și murdărească mâinile. Coconarele sunt încredințate doicei: pe urmă fac alianță cu un pic de zahăr și de albuș de ou, și gata mîncărca, dulce, albă și tinerea, de care vă atârnați ochii și sufletele.

Voi, scumpli copilași, nu vă gândiți mai departe, când adunați cucuruzii.

În fond, și eu, la ce mă gândeam mai demult, când treceam de-alungul liniei?

Și eu mă gândeam la un fruct de o dulceață nesfârșită, și cu mult mai bine pecetluit decât oricare coconară înăuntru cucuruzului! N'a trecut pe aici, prin această pădure, micul meu sfinx, cu picioarele desculțe?

O, cei buni mă laudă când mă văd întovărășind copilașii de-alungul liniei căii ferate, înspre pădure, și zic: „Ce părinte bun!“

Ii las să laude, și tac. Da, așa-i, eu mă plimb cu acești copii din datorie profesională; dar și pentru că — nu știu cum se face — această copilărie îmi inspiră o castitate și puritate de imagini.

Și chiar și voi, copilașilor, dacă

veți crește, va trebui să treceți deladurul acestui inocent fruct de pin, la dorul altui fruct mai acru și mai teribil! Și voi veți fugi pe acest drum care mie, azi și mâine, îmi pare — ca să spun adevărul — îmi pare un fel de *via crucis*; până ce vouă, dela întâia deșteptare a simțurilor, vă va părea cea mai înflorită, cea mai veselă cale de pe pământ: și atunci toate energiile tinereții vă vor ajuta ca să puteți străbate acest drum, și veți lupta și voi pentru acel fruct acerb, antic, veșnic, așezat pe cel mai de sus ram al arborelui vieții. Și tu, micuțule blond, care îți curăți gura, dacă te sărut, pe câte buze necurate, vai, vei râvni să te odihnești, și te vei odihni! Sărmani copilași eu mă îngrozesc mai mult de acel sfinx cu dinții ascuțiți decât de securea care ucide viața pinilor nobili! (Ei alergară, în hăinuțele lor albe și roșii, acoperiți de undulările livezii, pierzându-se printre trunchiurile îndepărtate. Imi surprinsei ochii mei lăcrămând!)

Ei bine, deoarece nu e cu putință să vă scap cel puțin de martiriul simțurilor, ce sfat să vă dau, copiii mei? Iată, cum vă sfătuiește doica să mănecați cu cumpătate dulcele coconarelor pe care le prepară, așa vă sfătuiesc eu să înfingeți cu cumpătate, fără înfrânare sau socoteală, dinții în fructul pentru care Eva fu creată de Domnul.

— De ce, — mă întrebă, — nu vom mai vedea acești pini?

— Pentru că trebuie să moară.

Văzui cel mai frumoși din acești pini însemnați cu o cruce lustruită roșu.

Pădurea pinilor nobili a fost cumpărată de un lacom speculator: acesta, la rândul său, a cedat pentru treizeci de lire fiecare pin. Pentru treizeci de lire căzură în scurtă vreme trunchiurile seculare; și fulgerul rece al securii sclipea în seara dulce; și lovitura, repezită împotriva trunchiurilor, sună în seara blândă.

Văzui cupolele lor de smarald, năruite pe pământ, lăncezind ca părul tăiat al unei fecioare: apoi roșindu-se ca muiate în sânge adevărat. Văzui umilele plante ale câmpului stând împrejur și privind cu uimire și cu milă aceste trunchiuri uriașe căzute și pe cale să cadă: iar cele rămase își împleteau coama ca să se apere și cereau

soarelui, celui mare și puternic, ocrotire; iar soarele într'amurg îi îmbracă cu cea mai frumoasă lumină, scoasă din smarald și din rubin; însă cea frumoasă nu îmblânzi securea omului.

Pinii cerură îndurare și de la oamenii duri ai mării: „Când veți acostă la liman cu luntrițele voastre, cele cu pânze roșii, pavilionul nostru înseamnă pe litoral punctul debarcării voastre. Pentru ce, deci, ne omorâți!”

O, tristeți de suflet bolnav; acele lovituri de secure în minunatele trunchiuri îmi răsunau în inimă; trunchiuri așa de frumoase încât păreau de argint străvechiu, coroane așa de triumfale, așa de dese, așa de vii, coroane ale pământului, tăiate cu lovituri de secure, coroane întinse asupra copiilor mei, ca o mână prietenoasă; tăiate pentru treizeci de lire!

Ah!, sfinte Francisc, minunatele dușman al bogăției, se mai vinde încă pe lume cu treizeci de arginți! „Noi eram odinioară — ziceau pini murind — pădure nobilă și străveche dealungul mării glorioase; și părinții noștri îl ușurară pe Dante, pe acel mare Uman care își întoarse ochii către regatele de dincolo de moarte, în vremea ce sălbaticul război al oamenilor lătră către pieptul său! Veneă solitar între noi; și el ne învrednici vederea și duse imaginea armonioasă pe înălțimile muntelui de curățire; noi cântaram împreună cu paserile cerului ca să-i îndulcim chinurile; și el glorifică umilința noastră și își aduse aminte de fiecare sunet și cuvânt al nostru, și numi „divină” și „deasă” și „vie” această pădure pe care barbaria oamenilor noi o distruge azi!”

Auzind aceste glasuri, întârziat, între ultimii pini rămăși, însă în acea seară în care văzurăm trecând pe linia căii ferate șirul de călăl al nobililor arbori, cu securile lor goale pe umeri, îmi pătrunse înghețul în inimă.

Indepărtai copilași din drumul securilor ca și când ele m'ar fi amenințat și pe mine și pe acele tinere vieți. Un îngheț îmi pătrunse în inimă, și nu m'am mai întors în pădure.

Insă într-o dimineață, din largul mării, ochii se îndreptară pe litoral înspre locul unde sute de colonne își înălțau pavilionul lor minunat. Și acolo nu mai eră nimic!

SFÂRȘIT SIMPLU...

*In patul de spital dărăpânat
A mai murit azi noapte un soldat . . .*

*Și nimeni nici o cruce nu i-a 'ntins
Nici lumândri de mort nu i-a aprins . . .
Nici nu l-au plâns și nici nu l-au strigat,
Și nici un sgomot nu l-a tulburat.*

*Când dimineța a venit apoi
Pe drumurile pline de noroi,
Și-a săgetat c'o sulifă de soare
Prin geamurile 'nguste și murdare,
A mai găsit un palid mort,
Culcat
In patul de spital dărăpânat . . .*

*Și cum stătea așa,
Intins pe spate,
Cu brațele pe piept încrucișate,
I-a risipit pe frunte-o mână plină
De bani mărănți și galbeni de lumină. —*

*L-au dus apoi pe-o targă învelită
Intr'o baracă proaspăt văruiată,
Și patru brațe tari
De camarad,
L-au așezat într'un cosciug de brad.*

*Spre sară
A venit posomorit
Un popă alb, cu patrașiru 'n gât,
Și peste fruntea palidă și lată
A murmurat o rugăciune 'nceată,
Pe când afară 'n rânduri înștrași
Il așteptau gornıştii 'ngenunchiași.*

*Și a pornit convoiul,
Liniștit,
Cu mortul în cosciug înghesuit,
Și nimeni nu plângea în urma lui,
Și nu-l striga chemarea nimănu
Când goarneau sunau prelung
Și stâns. —*

Și nici un glas de clopot nu l-a plâns . . .

*Și l-au lăsat acolo 'n cimitir
Cu crucile fărtașilor în șir,
Și l-au lăsat subț glie,
Apăsate,
Și-au coborât cu pasul trăgănat . . .*

*. . . Și nici un glas de clopot nu l-a plâns
Când goarneau sunau prelung
Și stâns. —
Și nici un glas de clopot n'a avut,
Și nici un prieten nu l-a petrecut . . .*

Teofil Bugariu

BOLOVANUL CEL SUR

de I. AGÂRBICEANU

Multă vreme m'am frecat la ochi, în vis ori aievea, nu știu. Nu mă mai puteam destul minuna de copilășii cu cununțele cele arzătoare. Și cântecul lor ceresc îmi sună multă vreme în urechi. Mă gândeam cu câtă rânduială a lăsat Dumnezeu lumea asta, și cât e de plină de frumuseți chiar și în lucrurile neînsuflețite. Și mă gândeam că frumusețile acestea izvorăsc toate dintr'un singur izvor: că toate lucrurile își țin legile pe cari li le-a dat Dumnezeu. Și iar îmi ziceam că și oamenii ar fi tot așa de frumoși dacă ar ținea și ei mereu legile pe care Dumnezeu le-a scris în sufletele lor.

Iată, de pildă, piatra dacă ascultă de legea sa, e tare și neclintită încât o poți pune fără grije temeiului caselor. Omul, deși are scrisă în inimă legea să nu facă rău altuia, să nu mințescă, tot mințește. Și pentru aceea e urât omul sau copilul, fiindcă nu-și ține legea lui.

Și-mi mai ziceam, iată că-s adevărate glasurile ce mi-au umplut urechile și-mi șopteau: Tot locul e sfânt. Pentru că toate lucrurile cari nu se abat dela legea lor sunt sfinte. Și din câte am văzut până acum nici unul nu s'a abatut afară de om! Apa curge pe rău la vale, ori cade din nori, ori hrănește pământul ținându-și neștirbită legea ei. Numai omul se abate dela legea lui. Legea-i spune: nu fura, și el fură. Nu ucide, și el ucide. Nu te lăcomi, și el se lăcomește.

Ajunsei să mă tulbur cu sufletul de această slăbiciune și nenorocire a omului, când văzui lângă mine, rostogolindu-se un bolovan sur. Se rostogoli o vreme, apoi se oprî într'un colț al peșterii în care dormiam. Nu înțelegeam cine e și ce voește. Mă gândeam să-l întreb, când, adânc sub pământ auzii ciocănituri surde, întâi puține, apoi tot mai multe. De-odată se sparse sub mine, în adâncul pământului un durduț ca de trăznet. Mă umplu de spalmă, credeam că se deschide pământul sub mine.

— Nu-i nicio primejdie. E adânc în pământ, auzii un glas din colțul unde se rostogolise bolovanul cel sur.

— Nu-l cutremur de pământ!

— Nu! Lucrează băeșii în adâncurile pământului. Bat din ciocane,

sfredelesc stâncă, o umplu apoi cu pulbere de pușcă ori cu dinamită și o aprind. De-aceea detună așa.

— Dar n'au destulă piatră la fața pământului? Nu-s aici stâncile gata să se prăbușească? Pentru ce coboară în adâncuri? De-acolo o să scoată piatră cu mari greutateți. Și pot să-mi fac un gând cum va fi acolo! Intunec și aer închis! Sărăcii oamenii, unde trebuie să lucreze. Te scobori numai într'o pivniță umedă și abea ajungi să ești la soare. Dar ei în inima pământului: Pentru ce nu caută piatră aici unde este atâta?

— Neamul de piatră pe care-l caută ei nu se găsește aici. E o piatră de mare preț, e neamul meu.

— Al dumitale? Dar nici nu strălucești, cel pușin.

— Sunt destule lucruri de preț care nu strălucesc. Și iarăși, îți vorbesc, că nu-i tot aur ce lucește. Și eu aur sunt!

— Aur, dumneata? Glumești de sigur! Nu cunosc eu aurul? N'am văzut galbeni de aur?

— Sunt piatră de aur, dascăle, și tot aurul văzut de tine, din mine se culege. Cu mari greutateți, vezi bine. Nu auzi în ce adâncimi mă caută oamenii? Dar să fiu în fundul pământului, și dacă mă simt odată oamenii nu se mai lasă până nu mă găsesc. De multe mil de ani s'au îndrăgît de mine. Iși taie ganguri în stâncă, îl duc la dreapta, la stânga, îl înalță în sus, îl coboară în adâncimi. Cum urmărește cănele de vânat urma iepurelui, așa mă vânează oamenii după vinele ce le las în piatră.

— Ce vine?

— Vine de aur prinse în trupul pietrii. Dacă te uiți de aproape se cunosc ușor; par cărărușe presărate cu făină de porumb. Unele sunt mai înguste, altele mai late. Și pentru o vână a mea, de piatră și ea, numai stropită în tot trupul cu firicele de aur, oamenii taie ganguri lungi de sute și de mii de metri, și scot piatră la fața pământului.

Fac grămezi cât casele de mari și după ce macină, abea scot aur cât țin în pumni. Și totuși li se plătește să mă scoată din adâncuri și să mă aleagă.

— Cum? Se macină și pietrele? Știam numai despre porumb și despre grâu. Și cum te poate sparge?

Mi se pare că ești destul de vârtos.

— Nu în mori de grăunțe mă macină, dascăle, ci în nește piuă. Întâi, după ce m'au scos la lumină, mă zdrobesc bine din ciocane, apoi mă ieau în trocuțe de lemn și mă duc la puietele lor. Roata se învârtă cu apă ca și la moară. Dar roata asta învârtă un sul, și sulul ridică mereu niște lăstare cari au la capătul de desupt, ținute cu fier, nește măsele mari de cremene. Lăstarele acestea sunt astfel așezate că sulul le ridică, apoi scapă de pe sul și cad într'o troacă de lemn în care e vărsată piatra de aur mărunțită de ciocane. În aceeași troacă pe un scoc, curge mereu o șuviță de apă. Lăstarele izbesc mereu, mărunțind piatra pe care o moale mereu apa în care zace, până se face un cir turbure. Bolovanii sunt schimbați acum în nisip plin de apă, pe care îl adună în ciubare. În nisipul acela sunt și firele de aur cari au sălășluit întâi în bolovanii de piatră.

— Dar dacă n'au putut culege oamenii firele de nisip din piatră, cum le vor mai găsi în grămada aceea de nămol? E mai rău ca și când ai amesteca sămânță de mac cu nisip. Pentru ce își îngreuiază oamenii lucrul în loc să-l ușureze?

— Nu-și fac lucrul mai greu. Dimpotrivă. Cum ai vrea să culegă firicelele de aur cari pătrund piatra? Ajunse însă în nisip, se aleg repede. Nisipul acesta pus în trocuțe și spălat cu apă, se depărtează mereu vărsând apă. El e ușor și se duce cu apa, în vreme ce firicelele de aur sunt grele, oricât de mici ar fi, și rămân pe fundul vasului.

— Prin multe munci trece și aurul până să ajungă curat. Știu că nu va fi bucuros de loc! Mai bine cred că i-ar plăcea să rămână în afunzimile pământului.

— Ba de fel, dascăle. Aurul nu face decât să se supună și el legilor sale, și nu suferă nimic, deși câte țî-am spus până acuma încă nu e tot. După ce se aleg cu ajutorul apei, firele, ele nu sunt încă decât prav de aur. El urmează acum să fie topit. Și avem nevoie de căldură mare pentru că să ne topim. Ne pune în vase groase de pământ ars și ne bagă în focul iadului. Dacă n'ai văzut cum curge aurul topit nu ști că pentru bucuria de-a străluci așa, îndurăm cu ușurință toate chinurile. Topit gata, îndată ce-l scoate din foc, aurul se întărește, înțepește ca fierul. Pentru a putea face din el bani și alte lucruri de preț

se amestecă, top'ndu-se din nou, cu alte metale, cum e argintul sau arama. Aurul curat e prea moale, și e prea scump pentru a putea face din el lucruri de preț.

Glasul din colțul unde se ascunse bolovanul tăcu, și eu văzui mirat, arătându-mi-se un chip, și piuăle unde se măcina platra de aur și topitoarele în care se topia. Și văzui muncind în jurul lor oameni cari nu aveau nici o podoabă de aur pe ei. Zdrențoși, plini de apă, cu fața suptă, cu umerii obrazilor eșiți, munciau din greu.

Am oftat din adânc și am zis:

— Nu crezi, că era mai bine pentru oameni să nu te fi cunoscut? Să fi rămas pe veci în măruntaele pământului? Uite, așa e de ând lumea: cei cari câștigă aurul cu truda lor, nu au nici un ban ori o podoabă de aur. Și pentru tine, din pricina ta, se fac oamenii blestemăți. Numai tu desparți pe oameni în săraci și bogați. Tu ești pricina nenorocirilor din lume. Dacă lipsești tu, mor oamenii de foame; dacă te aduni prea mult într'un loc, se ticăloșesc oamenii, punându-se pe beut și petrecanii. Dacă nu ai fi tu nu ar fi trebuit să înfrunte Fiul lui Dumnezeu pe oameni, zicându-le: Nu vă adunați vouă comori pe pământ.

— Te'nșeli dascăle, și-mi pare rău că judeci, om bătrân, așa de greșit. Dacă nu aș fi fost eu, oamenii ar fi ales alt lucru la care să țină tot așa de mult ca și la mine. Și s'ar fi ucis pentru lucrul acela, și el ar fi împărțit pe oameni în bogați și săraci. Răul nu e în mine, ci în om. În dorința lui, în lăcomia lui de-a avea tot mai mult și de-a stăpâni pe semenii săi mai slabi. Lăcomia asta împarte pe oameni în avuți și săraci. Eu, după cum mă vezi, nu sar în ochii nimănui; prin firea mea ascunsă, prin frăgezimea trupului meu când e curat, eu le dau mereu de știre cum trebuie să flu socotit: nu ca un împărat, ci ca o slugă plecată a tuturor. Intocmai așa e și în viață: omul cel mai nobil la suflet, cel mai bun, se face sluga tuturor, dar oamenii ceilalți nu-l înțeleg și-și bat joc de el. Intre florile metalelor și ale pietrilor e adevărat că eu sunt cel mai nobil. Nu ruginesc în veci și lumina mea e ca a soarelui. Dar oamenii în loc să mă cinstească folosindu-se de mine ca de-o slugă ascultătoare și umilită, mă batjocoresc făcându-mă împăratul lor. Odată își făceau chi-

puri de aur și se închinau ca lui Dumnezeu; azi mi-se închină cu toți nu ca unui Dumnezeu ci ca lucrului celui mai de preț în lume. M'al văzut vr'odată strălucind din aurul unui potir?

— Da, în biserica din oraș.

— Eu trebuie să rămân ceea ce sunt: ochiul lui Dumnezeu, pe când o menii m'am schimbat în ochiul dracului.

— E adevărată că avem a astfel de zicală: Banu-l ochiul dracului.

— Eu sunt făcut să trec din mână în mână, să ajut pe toată lumea, pe toți frații, să nu rabde nime de foame și de frig. Ca ban, sunt rotund ca un ochiu, să pot vedea în toate casele năcazurile oamenilor, să fiu ochiul lui Dumnezeu, să luminez, să alin, să mângâi și să ajut. Dar oamenii cei lacomi și cari nu vor să se știe frați cu semenii lor, cum pun mâna pe mine mă încuie în lazi de fier, mă îngroapă în pământ, sau fac cu prețui meu să lucreze ca vitele mi de oameni, pentru a câștiga aur și mai mult. M'au schimbat în ochiul dracului, în unealta lăcomiei lor nesăturate, a patimei lor.

— Un lucru e adevărat, „zic eu“: Ori câți bani ai aduna, nu te poți hrăni cu ei. Trebuiește pâne. Poți fi mulțumit și fericit dacă ai atâția bani de câți ai nevoie pentru pânea cea de toate zilele.

— Iată o vorbă de om cuminte dascăle. Așa e cum spui tu. Din prisosința pe care o aduni cu hărnicia ta îți poți pune la o parte părăluțe albe pentru zile negre. Dar prisosința făcută cu sudoarea altora, făcând altora nedreptate, e păcat să ai. Dacă toți oameni s'ar gândi așa, eu aș rămânea ceea ce trebuie să fiu: ochiul lui Dumnezeu. Dar oamenii încă nu înțeleg nici acum că nu mă pot duce cu ei pe ceea lume, și că, chiar de-ar putea, la nimic nu le-ași folosii. Și de-a- ceea mă adună cu amândouă mâinile spre nenorocirea lor și a semenilor. Când ei vor lăsa din lăcomia lor, mai ales când vor simți că toți sunt frați și toți sunt muritori, atunci voi fi și eu ochiul lui Dumnezeu pe pământ. Prin nenumărate pilde le-am arătat până acum cum să mă folosească, și le voi mai arăta.

— Prin ce pilde, regu-te?

— Dar nu ști, dascăle din istorie, că toate neamurile care au grămădit prea mult aur, s'au ticăloșit dându-se unei vieți destrăbălate, și s'au stins în cenușe ca și când nu ar fi fost? Dar nu ști din pășaniile oamenilor din

CÂNTEC DEDEMULT

*Gutui și busuioc pe masă
Icoana simplă într'un cui:
Azi totu-i mort... cui să-i mai spui
Că vântul aue prin casă?...*

*Miros de busuioc și mere...
Bunica 'n brâu cu rosmarin...
Azi crește mușchiul prin unghere
Și ploaia cade în suspin...*

*La vatra unde-odininoară
Am ascultat povești, la foc,
E-o groapă adâncă ce 'nfioară
Și noaptea crește'n orice loc.*

Const. Goran

satul tău, ce s'a ales de aceia care au adunat bani cu lăcomie mare? Li s'a stâns viața și porocita! Că dacă unii au adunat cu lăcomie, copiii ori nepoții au împrăștiat și ei cu amândouă mâinile. S'au ales din ei bețivi și stricați, ai căror urmași s'au prăpădit ca vai de ei. Omului e dat să aibă înțelepciune cât mama tă, bunătate și dragoste cât mama, dar aur numai atât cât să-și poată avea pânea cea de toate zilele. Ce întrece peste atâta, nu mai e ochiul lui Dumnezeu ci al satanei. Eu sunt lucru sfințit, dascăle; am eșit și eu din mâinile lui Dumnezeu. Nu-i b'ne ca omul să mă spurce cu lăcomie și cu patimile lui. Sunt cel mai nobil între metale, și sunt făcut să fiu sluga tuturor oamenilor nu stăpânul lor“.

Zicând așa începu să se rostogolească din nou, și făcându-se nevăzut în stâncă, îmi păru că-l aud cum cade iar în fundul unei prăpastii. În curând se făcu liniște în jurul meu, dar așa l'niște mare încât auzii în somn ciripitul de dimineață al paserilor.

Mă trezii cu capul greu de-atâtea vedenii și de tot ce-am auzit. Soarele era gata să răsară. Mi-am făcut rugăciunea de dimineața, am îmbucat din pâne și am pornit. O luai de-a curmezișul și am eșit în luncă. Păpădia își deschisese ochii de aur. Era minunea lui Dumnezeu în luncă. Și toate florile cântau și povesteau, răzând vesele în soare; strălucind din picurii de rouă ce atârnav din ele, ca din niște diamante.

FARMACIA DIN DARNIȚA

de DRACONARIUS

Eram pe vremea aceea la Darnița, o stațiune climaterică la câțiva kilometri depărtare de Kiev, în Rusia. Foștii prizonieri de războru, înființaseră corpul voluntarilor ardeleni, bucovineni și cum în calitatea noastră de voluntari sprijineam acțiunea „soiuzilor“ (aliaților), iar pe de altă parte lagărul de prizonieri din Darnița nu ne mai încăpea, că eram prea mulți, — pravoslavnicii noștri tovarăși Ruși ne încartiruseră în vilele pustii din localitate.

Așa așteptam, zi de zi să plecăm pe frontul român. Am fi plecat noi imediat, dar o puteam păți urât, dacă nu ne supuneam ordinelor de sus, căci vezi Doamne era și acolo o organizație militară și nu eram așa hii-hui de capul nostru. Iar în așteptarea plecării pe front, trăiam și noi, cum da Dumnezeu.

Locuiam la vila 36. Din cele 50 ruble — cât ne plăteau rușii lunar — cu greu făceam fața la toate năcazurile și belelele. Trăiam cu fasole și cuvântul lui Dumnezeu rostit prin gura prea cuviosului părinte Gocan, care ne mai lăsenina chipurile câteodată. Cât privește fasolea, cu toate argumentele unui filosof dintre noi, că fosforul pe care-l conține fasolea întărește creierul, nu credeam; dar acuma sunt convins de acest adevăr. Toți dela vila 36 sunt oameni mari, și dacă au postit mult în vremurile acelea, astăzi ocupă cu atât mai mari posturi. Ne mai puteam permite și luxul de a cumpăra „un funt“ de zahăr cu cecece mai rămânea dela mâncare din cele 50 ruble. Căci deși adaptasem obiceiuri rusești — beam ceaiu ca să nu consumă prea mult zahăr, țineam bucățica de zahăr între dinți și sorbeam „ch' piatoc“-ul (apa fiartă) strecurat prin bucățica de zahăr. Acela cari n'au trăit vremurile acelea, nu vor putea concepe niciodată satisfacția acestui distractil.

Dar în afară de mâncare, mai aveam și alte nevoi, fiecare după gusturile, deprinderile sale. Eu aveam patima „papiroaselor“ (țigări) și patima smântânei, deoarece zău vă mărturisesc, aveam o poftă de mâncare (vai cum ași vrea să o mai am și astăzi), că minunea aceea nu s'a întâmplat niciodată în Darnița, să mă declar satisfăcut și sătul. Acuma smântâna nu era prea scumpă;

dar și un copeic când nu-l ai e mult.

De aceea fiecare, după puțința și talentele sale, își agonisea copeicii, cum putea. Eu îi agonisiam — cu multă râvnă și trudă, atacând pe tata Robu și pe alții, cari nu umblau cu portofelul spart. Dar cu toată diplomația mea, se întâmpla adesea ca să nu „storc“ nici un copeic. Și atunci recurgeam la alt mijloc. Desemnam, la comandă, ca ricaturile monarhilor, cu un băț ascuțit, în nisipul grădinii vilei. „Un neamț“ sau orice altă jivină, costa „un copeic“.

Și așa trecea vremea în așteptarea împlinirii dorințelor noastre; plecarea pe front.

Tata Robu, îl vedeai, nu-l vedeai — dispărea la Kiev (avea „biștari“) Musi se pârla la soare, gol ca Adam, cu capul legat într'o basma și mâinile manicate ascunse într'o pereche de mănuși. Nu trebuie să vă închipuiți, că aceste mănuși erau o pereche — una și nedespărțită, sau că avea toate degetele, sau că s'ar putea vorbi despre culoarea lor. Și din înăfime la care era spânzurat în bătaia razelor soarelui pe o scândură răzimată de zidul vilei, Musi „perora“ despre o viață mai bună care are să vie; filosofia stomahului gol.

Pe banca din grădina vilei par'că văd pe fratele Acelenescu, socotind cu multă luare aminte liniile albe trase cu creta pe o manta veche, din care luminatul jurist confecționa o pereche pantaloni.

Dar unde ași sta, să înșir aci toate ocupațiile bunilor mei tovarăși dela 36. M'ași depărta prea mult dela cecece vreau să vă povestesc.

Să vedeți deci.

După cum spuneam, grija cea mai de căpetenie a noastră era stomahul, să nu vă fie de mirare: el cerea, noi nu nu îi dam, și de aceea bietul se revolta contra tiraniei. Și ca să-l împăcăm, găsiam fel de fel de procedee. Așa de pildă, între altele erau și cealurile la cari ne invitau pravoslavnicii ruși.

Binecuvântată fie memoria cinstițului pravoslavnic, care-și avea farmacia în colț lângă vila 36.

Tinerică, veselă, biata femeie era atât de miloasă. În deosebi își hărăzise mila ei tovarășului Ioniță (nu-l

numesc ca să nu-i fac bocluc, că poate astăzi o fi însurat). Iar prin el, mana cerească se revărsa și asupra noastră, a celorlalți fămânzi. Și cealurile la cari eram invitați, în colț la farmacie, nu erau așa simple cum le-ați închipui dumnea-voastră. Erau acolo și alte bunătăți la cari cu râvnă, cucernicie și sânguință se înjugau sufletele, sau mai bine zis, stomahurile noastre.

Dar mesele acestea ne-au deschis poftă și mai mare. Și cum printre noi erau și ingineri, spirite inventive, întreprinzătoare, — repede s'a găsit și ideea fericită de a prelungi bunele obiceiuri a pravoslavnicilor rusoaiice dela farmacia din colț.

Aveam un tovarăș, de care cu drag ne aducem și acuma aminte „Jules“. Fața lui era caracteristică printr'un nas. — Ce nas, Doamne, — îți făcea impresia, că restul întreg al corpului era o anexă suplimentară a acestui nas formidabil și bine croit. Deasupra nasului o pereche de ochi verzi, adânci și mari — purtau zâmbetele rusoaiicilor. Nu mai uit ochii aceștia. Aveau ceva negrăit de trist — o dulosie, care atrage și farmecă.

E bine, oameni practici tovarășii mei, au pus în exploatare acești ochi ca pe orice marfă din care nădăjduiau să tragă un profit.

Și anume să vedeți.

În casa farmacistei mai venea, însoțită de mamă-sa, o blondină adorabilă, nepoată a farmacistei și fata unui medic bogat din Kiev.

Nesimțită, dar dinainte proiectată în amănunt de tovarăși, o legătură intimă și pasionată începuse să-și încurce firele în jurul frumoasei blondine și prietinelui nostru Jules. Noi avem grijă să încântăm pe mama fetei cu fel de fel de relații asupra averilor imaginare, pe cari le posedă Jules în Ardeal. Ba încă pe mine să pusese dracii de tovarăși, să fac curte mahorcei. Și se vede că o făcusem așa de bine, că să îndrăgostise zgripțuroaica de mine, încât trăiam de prăjituri, lume albă. Destul, că vizitele blondinei la ruda sa din Darnița, erau tot mai dese, până când în cele din urmă rodul muncii tovarășilor — societate în comandă fără acțiuni și fără parale — s'a ivit sub forma unei invitații la logodnă.

Vestea logodnei acesteia a fost un eveniment nemalpomenit în uniforma banalitate a vieții din zilele ocupate în Darnița de dobrovoești (voluntari). Ziua logodnei era fi-

xată la Kiew, pentru o Duminecă, în casa părinților blondinei. Invitați eram cinci tovarăși buni ai lui Jules și membri activi ai societății sus pomenite. Abia în ziua premergătoare logodnei, ne-am întâlnit brusc toți cinci asupra întrebării nenorocite, de unde să luăm bani și cum să ne îmbrăcăm, deoarece numai despre o îmbrăcăminte mai cumsecade nu putea fi vorba se găsești la bieții dobrovoletși.

Am început colindul la toți aceia, despre cari presupuneam, că ar putea avea copeici sau ceva haine mai bune. Tata Robu, cum îl numeam pentru autoritatea extraordinară de care se bucura printre noi, emoționat de un logos convingător, a fost de o dărnicie rară, ne-a dat o rublă întreagă Romanow, o rublă, e sumă mare, o sută de copeici și un copeic era exact cât un crețar: vă mărturisesc, m'a ispitit ideea să-mi mint prietenii, spunându-le, că n'am obținut nimic. Prea erau ispititoare cele douăzeci de păhărele cu zământă, ce le-ași fi putut consuma cu atâta deliciu, pentru banii aceia. În sfârșit „milionarul“ ispravnic s'a îndurat cu alți optsprezece capeici și cu aceasta s'a terminat colecta, deoarece dacă acești Kroezus-i ai dobrovoletșilor nu puteau da mai mult, ar fi fost rișcat și necuviincios să insulti pe ceilalți dobrovoletși, presupunându-i posesorii vre-unui capeic de dăruit. Dispuneam deci, de ruble scris una rublă și optsprezece capeici. Ținuta ne-am aranjat-o fiecare după cum putusem împrumuta o bucată sau alta de îmbrăcăminte dela foarte pestriț îmbrăcații noștri tovarăși. Natural, îmbrăcăminte noastră nu sămăna nicidecum cu vre-o uniformă de armată.

Musi purta pe cap o beretă (confectionată dintr'o pânză cari fusese odinioară neagră și servise drept buzunar la o manta), pantalonii — prin ce minune și i-a câștigat nu poate ști nimeni — erau o pereche de pantaloni civili „pepita“ și... n'aveau nici un singur petec. Ținuți noaptea sub cearșaful pe care dormea, acești pantaloni aveau o dungă ireproșabilă (aveau ei de altfel și mai multe dungii.) În sfârșit ținuta lui Musi — (în treacăt fie zis, el era arbitru elegant printre dobrovoletși) — se complecta prin o pereche de pantofi și anume în stânga pantoful era chiar pantof veritabil, iar în dreapta se metaforfozase pantof dintr'o ghlătă, o rubașcă — ceiace înseamnă că-

mașă rusească — și... o mânășă de piele cu un deget lipsă. Aceasta mânășă își avea istoricul ei. O adusesem eu și încă întreagă. Dar fusese nevoit să cedez un deget al ei pentru o țigară, atunci când unul dintre noi își tăiașe degetul pe când se indeletnicea cu industria ramelor din lemn de cireș. Astfel invalidă totuși mânășă a fost nelipsită la toate solemnitățile, servind ca un articol de distincție și mare podoabă, anexă la ținuta dobrovoletșască. Ea era ținută în mână stângă astfel împăturată — trebuia și pentru aceasta un adevărat spirit artistic — ca să pară o pereche de mânăși.

Ceialaltă mânășă cu același istoric dar având numai trei degete, complecta costumul meu.

În sfârșit e vrednic de amintit simpaticul, Furli, un vlăjgan admirabil croit, băiat de salon, având și calități sufletești suficiente, dar mai ales un bun camarad. Costumului său bizar, îi dădea o notă excepțională de demnitate, o jumătate de monoclu înfiptă trufaș în ochiul aspru de gentilom. Monocluul ăsta fusese cândva întreg, cum însă la un chef suferise o invalidare de jumătate el rămânea și în starea aceasta simbolul eleganței și autorității de nediscutat a celui care-l purta.

Și astfel ajustați și spilcuiți, după ce am fost trecuți în revistă și admirați de ceilalți conveștitori ai vilei 36, am plecat spre Kiew.

Dela Darnița până în oraș erau doisprezece kilometri, pe cari îi putem parcurge pentru câțiva copeici fie cu trenul, fie cu tramvaiul electric. Ca să facem economie ne-am dus pe jos. Era vară și un colb pe drum, de nu ne mai cunoșteam unul pe altul, când am ajuns la bariera orașului. Dar ne-am sclivisit noi, repede. Câte o baie în apa Niprului, mai apoi serviciile admirabile ale unui curățitor de ghete, ne-a redat toată splendoarea și demnitatea. Mai ales e vrednic de amintit meșteșugul cinstitului curățitor de ghete, care-și îndeplinește slujba cu atâta zel, că dăduse o culoare absolut uniformă și strălucitoare bocancilor mei, așa că nu se mai cunoștea că în piciorul drept am un bocanc roșu austriac și în cel stâng unul negru italian.

Operația aceasta ne-a costat însă suma de cincisprezece copeici Rămâneam deci cu un capital de una rublă și trei capeici. Dar moralul

nostru nu suferă deprecierea scăderii acestui capital.

Ne-am îndreptat spre centrul orașului, după ce ne-am aranjat și ultimele amănunte ale ținutei și după ce ne-am luat aere de fețe reci și disprefuitoare pentru tot luxul și bogăția orașului. Apoi am ținut de demnitatea noastră ca să sosim la casa doctorului ca oaspeți cu o poziție aleasă, cari nu precupețesc banul. În acest scop, ne-am urcat toți cinci într'o birjă trasă de un singur cal. Furli afirma că nu este un cal animalul prins la birjă, ci ceva animal antidiluvian rămas ca schelet, care de ros ce era nu mai putea fi întrebuințat nici în muzeu. Am fi angajat noi o birjă cu doi cai — cai veritabili — dar ar fi fost mai scumpă și pentru aceasta nu aveam banii necesari. Astfel după ce bătusem doisprezece kilometri cu talpa piciorului, ultima sută de metri am făcut-o boierește în trăsură. E drept, că nu prea ne simțeam la locul nostru. Prea era mărtoagă, gloaba care se opintea să tragă birja prea încărcată, de atrăsese atenția tuturor trecătorilor. Dar ce are a face, forma era salvată.

La intrarea în casa doctorului, un portar înalt și spătos — n'ași vrea să-l visez noaptea — ne-a deschis, privind surprins mutrele noastre de gentilomi îmbrăcați atât de bizar. Unul dintre prieteni, mi-a făcut un gest din care am înțeles, că trebuia să dau bacșiș portarului. Uitaseam să vă spun, că îndeplineam funcțiunea de administrator al fondului sus amintit și în general ca cel mai lipsit de bani, eram botezat „casierul“ societății în comandă. Dar ce să-i mai dau bacșiș portarului din restul de trei capeici, mai ales, că tot drumul în trăsură mă mângâiasem cu nădejdea să cumpăr două papiroase (țigări) cu acest rest.

Cum însă eu intrasem cel din urmă și vedeam pe portar cu mâna întinsă în așteptare și privindu-mă indignat — nenorocitul bănuia probabil că nici dela mine nu va primi un bacșiș mai gras decât dela ceialalți, — cu o mutră foarte ostilă, luându-mi inima în dinți i-am strâns mâna stângă lăsându-i în palma lui desfăcută..... mânășă mea de piele cu două degete lipsă. Bine înțeles am întovărășit acest gest nobil și discret cu o mină blazată de om care știe că dă mult, dar nu-l importă aceasta.

Am avut grijă apoi ca să dispar

repede în sus pe scări, astfel că n'am mai avut plăcerea să constat impresia ce satisfacție și mulțumire, produsele bacșișul meu asupra portarului.

Familia doctorului ne-a primit cu toată ceremonie, și cu respectul gradului poziției noastre sociale.

Om cult și cu mult bun simț, doctorul și familia lui păstrară tot timpul o rezervă discretă asupra situației noastre materiale. Astfel, am fost tratați tot așa ca și când ne-am fi prezentat în cele mai ceremonioase ținute. Logodna a decurs admirabil. S'a beut chiar și șampanie, — da, da, nu trebuie să vă mire. Cred, că ați înțeles, că n'o plăteam noi. S'a mâncat, s'a beut, s'a dansat. Nici n'am știut cum a trecut timpul. Discret — cum sunt eu din fire — încercasem oarecare înțelesuri cu camerista casei (era dată dracului rusoaica, tină, frumoasă și cu lipici), dar la insistențele mele mai asidue, m'a amenințat cu chemarea portarului, care era soțul ei, fapt care mi-a adus de astădată în minte realitatea prozaică pe care urma să o trăiesc la plecarea din casa aceasta, jos la poartă.

Am simțit chiar nevoia să mă consult cu unul dintre prietini mei, asupra măsurilor de de luat la ieșire, pentru evitarea unui scandal cu portarul, când deodată îmi aud numele, chemat de cineva dintr'o cameră vecină.

Frumoasa blondină, deastădată fericita logodnică a prietenului nostru comun și prin urmare o membră activă și dispunând și de avere, a societății noastre, mă trăgea de mână într'o cameră. Am rămas surprins, trezindu-mă în camera ei albă de fecioară. Un moment, m-am crezut chiar eroul unei galante aventuri de dragoste, dar întâmplător întâlnindu-mă cu mutra mea într'o oglindă, care se nimerise față în față cu mine, m'a răcorit repede de astfel de idei.

În câteva cuvinte blondina, după ce în explică, că ea știe, cum trăim noi, că avem greutăți, că nu putem primi bani deacasă, etc. și în același timp o văd scoțând dintr'un sertar al mesei de toaletă, câteva hârtii pe cari mototolite discret în mână, mi-le întinse mie.

Natural, le-am primit — ba bine, că nu — protestând energic în același timp asupra insultei pe care ni-o face și căutând să-i demonstrez, că noi nu avem nici o ne-

voie de bani și că avem bani suficienți „chiar acuma dispun de un cek de câteva zeci de mii“ și vărâsem mâna în buzunar să-l arăt, ceea ce însă n'a fost nevoie, deoarece blondina era destul de delicată ca să nu mă expună să-mi rescunosc neadevărul spus.

Îmi dăduse acești bani nu pentru mine, ci pentru toți ceilalți. Se vede, că eu îi câștigasem mai mult încrederea.

În sfârșit pe la oarele trei dimineața, ne-am luat rămas bun și am plecat.

Deastădată, am văzut, că toți prietini mei aveau fețele gânditoare și mâhnite. Coborând treptele, a încăput și în vorbe îngrijorarea, că ce ne facem cu cerberul de portar. Eu, care aveam un secret al meu, tăceam chitic ca peștele și zimbeam șiret de necazul prietenilor mei.

În sfârșit, am ajuns la locul de osândă. Cerberul supărat decuseară pe noi și indignat că-l trezim din somn, apăru mormăind. Părea și mai spătos. Deschise poarta cu o izbitură mâniașă și îmi părea gata, gata să se repeadă. Și avea un pumn — maică Doamne. Incepui să-mi pierd de altfel calmul și cu un gest larg, în vederea tuturor prietenilor, întinsei portarului o bancnotă dintre acele mototolite, pe cari le primisem dela blondina pentru îndulcirea vieții prietenilor logodnicului său. Să fi văzut mirare, să fi văzut mutre. La vederea „Ecaterinei“ (hârtie de o sută de ruble. Nici eu nu știam, că e așa de mare) ochii se împăienjeniră și mirarea descleștă toate gurile într'un căscat uriaș de flămânzi gata să înghită „Ecaterina“. Portarul era nedumerit, scociori prin buzunare cu vădită bună intenție să ne dea restul dar și cu convingerea, că degeaba căuta buzunarele, deoarece neam de neamul lui nu purtase în buzunare o sumă atât de colosală.

Căldura mototolului din buzunarul meu, îmi da însă fiorii unei vanități necunoscute. Cu un gest de miliardar spusei portarului „păstrează-o toată“.

A trebuit să mă chinui mult cu tovarășii mei, afară, ca să-i luminez și să scap de pumnii lor străuși grozav de indignați de gestul meu.

În sfârșit, când le-am arătat la lumina unui felinar încă patru Ecaterine de câte o sută ruble, și după ce s'au convins de realitate pipăind fiecare în parte bancnotele, acești Tomi necredincioși, au scos

din pieptul lor strigăte asemănătoare, îmi închisui tovarășilor lui Columb când au văzut de pe corabie pământul.

Ce a mai fost, cu greu ași putea descrie. Destul, că în seara zilei următoare, a trebuit să ne întoarcem la Darnița tot pe jos, deoarece eram și mai calici decât atunci când plecasem. Purtam însă trofee de unii ospăți, în dopuri de sticle, flori uscate la butonieră și gustul acru amar în gâtjurii. Luni de zile, ne închinaserăm la un copeic și ne închisuserăm un vis de nerealizat o Ecaterină — doar unii mai curajoși încercau să țesă visuri câte și câte și-ar mai cumpăra, dacă.... ar avea o Ecaterină — și acuma cheltuiserăm o avere pentru noi în vremurile acelea, fără să știm cum. O începusem bine cu portarul.

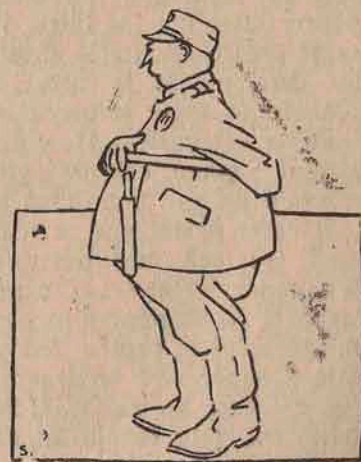
Cel puțin bietul Furli, și-a pierdut și jumătatea de monoclu, fapt care ne indispucea pe toți, deoarece pierdeam mult din demnitatea noastră, fără sticla aceea care impunea respect praporciilor.

Am fost însă destul de practici, ca să nu ne mai trâmbițăm întâmplarea celorlalți dobrovoletii, cari ar fi fost foarte încântați să ne trântescă caricaturile în „Gura satului“ singura reprezentantă litografiată a presei în Darnița.

Au urmat după aceea vremuri năcăjite. Ațâțat de succesele unor camarazi pe terenuri feminine, — m'am apucat și eu să bat ulițele și parcurile Darniței, dar mi-a mers rău.

Praporcii geloși de succesele dobrovoletilor, puneau la pândă pe muscail și unde-l prindeau pe vreunul de ai noștri vorbind cu o rusoaică, îl luau la goană — sistem rusesc — cu măciucile, ca în pravoslavnica Rusie.

Dar despre asta de altă dată.

IOAN SLAVICI LA „TRIBUNA“

— Fragment —

de OLIMPIU BOITOȘ

Sunt oameni, cari apar în viața popoarelor ca niște fulgere, luminând departe și violent drumul dezvoltării poporului lor, care se ascunde vederii celor mulți parcă în haina fermecată din poveste. Ei dau astfel *idealul*, pe care-l pot surprinde dela înălțimea la care-i poartă aripile visului lor avântat și aproape supraomenesc. Dar dacă acești iluminați ar fi coborâți dela înălțimea în care plutesc, în realitatea cotidiană a vieții și ar fi împinși la o muncă constructivă în concret, mărunță, când este privită de aproape, dar măreață totuși în acumularea ei, aripile ei s'ar topi la atingerea cu pământul și, ochiul fiindu-le mai puțin adoptat pentru o astfel de perspectivă, eforturile lor ar fi prea efemere, dacă nu chiar neputincioasă.

Alți însă, lipsiți de această putere de viziune, dar dotați cu un simț mai ascuțit pentru măsurarea posibilităților de clădire cu materia realului, înzestrați cu o mai mare doză de răbdare și cu o mai puternică forță de rezistență psihică, rămân pe pământ să construiască în betonul civilizației drumul de dezvoltare al poporului lor, să-l bătătorească și să ducă apoi cu ei masa pasivă a colectivității.

Așa sunt cei cu un simț de observare mai realist, cari nu iubesc salturile în viață, ci migala împărțită a unei munci continue, care zi de zi, adăugată strop cu strop, umple cadrele mai mari ale vieții, cuntemplate de visători.

Și dacă cei din întâia categorie ne uimesc prin darul lor dumnezesc, care-i face să vadă așa de departe, cei din a doua categorie ne smulg un sentiment de admirație pentru stăruința lor întru înfăptuire și pentru rezultatul străduinței lor, care numai la urmă se poate cântări în toată valoarea lui.

Din ultima categorie a făcut parte Arhiereul *Șaguna*, cel care a știut da o organizație așa de trainică bisericii, al cărei păstor era și care pe atunci era cea mai puternică pavază a poporului său, cel care a știut însufleși școala poporului, pentru luminarea lui și pentru înălțarea lui la o superioară înțelegere a vieții, — cel care nu s'a lăsat furat de gânduri, măreț în esența lui, dar

neputincios între împrejurările date, că în alte cadre politice neamul său s'ar putea feri mai mult, abținându-se dela o operă pozitivă în mijlocul realităților istorice date.

Din această categorie de muncitori făcea parte și Slavici.

Erau și în timpul său destui bărbați, cari contemplant o altă viață pentru poporul nostru, de mai multă libertate, în care acest popor să-și poată mai deplin valorifica forțele lui psihice, și în această atitudine preocuparea lor fundamentală era schimbarea ordinii politice date. Slavici însă, mai puțin revoluționar, a înțeles că nu e timpul potrivit pentru astfel de schimbări și nu a refuzat concursul împrejurărilor, așa cum erau ele, pentru realizarea maximumului cu putință în privința cultivării poporului său, pregătindu-l astfel pentru alte zile din viitor.

Se pare că însuși înăscute îl determinau la acest mod de a lucra. Vlăstar al unei familii de țărani, mai conservatori prin psihologia clasei, crescut în atmosfera mai liniștită a satului, el a pășit activ în viață cu predispoziții pentru o metodă mai puțin revoluțio-

nară de a lucra.

Dar chiar epoca de maturitate, prin cadrele de viață în care s'a desfășurat, i-a fost încurajată în această direcție. Capitala Austriei, în care-și făcuse studiile universitare, poporul german, în mijlocul căruia ajunsese și pentru care a păstrat o admirație până la sfârșitul vieții sale, sunt al doilea factor extern, care l-a înrăurit în direcția aceloraș predispoziții înăscute. Pilda vieții lui *Șaguna*, care stătea ca un slăp luminos în fața generației sale, îndemnând la muncă pentru luminarea poporului nostru i-a dat nu numai un identic îndemn de spirit de acțiune, ci și forma concretă a idealului politic pentru Românii din cuprinsul Ungariei de atunci, împărtășind Slavici, deopotrivă cu *Șaguna* neîncrederea în virtuțile „politice“ ale poporului său. Apoi atmosfera „Jumimei“ din care făcea parte și cu ai cărei membrii se întâlneau de timpuriu în viață, și pilda puterniciei personalității a lui Titu Maiorescu, conducătorul acestei societăți, care, în treacănt fie zis, avea acelaș scepticism în privința capacității politice a poporului român, — toate aceste împrejurări i-au determinat în acelaș sens vederile politice și culturale și felul de a se comporta în cadrele realității date.

Opera poetică a lui Lucian Blaga

Fapta

(joc dramatic)

de ION BREAZU

După intermezzo-ul *Dariei*, în care Lucian Blaga parcă și-a încătușat forțele poetice, pe cari le-am cunoscut în operele anterioare capabile de a descifra tainicele ascunzătorii ale sufletului omenesc, *Fapta* ne poartă iarăș printre suflete ieșite din comun, înfrigate de frământări dramatice adânci. Fiziognomia sufletească a personajilor din acest „joc dramatic“ este iarăș de o surprinzătoare noutate și savoare poetică. Chiar dacă acestei drame i s'ar putea aduce învinuirea prea strictei dependențe de o ideologie — freudismul — aceasta nu-i scade nimic din valoare, deoarece în cadrele acestei ideologii, mai mult de natură exterioară, mâna artistului a creat din plin personajii cu contururi schițate din câteva mă-

iestre aruncături de penel, cu simbolice chinuri sufletești, cu rostiri ce ne poartă între natural și straniu. Un nou sol sufletească se desfunde aci, pe care îl privești la început surprins, mirat, dar dacă-l iai în palme și te lași pătruns de mirosul lui proaspăt, îți înălțuește toată ființa.

De astădată suntem în fața unui caz de freudism, înfățișat împreună cu terapia lui. Din pricina acesteia drama a fost învinuită de didacticism. Din cele două drame psihanalitice ale lui Lucian Blaga se poate vedea însă că poetul nu consideră freudismul ca o simplă noutate a psihologiei ci, alături de alți aderenți ai doctorului dela Viena, el lărgește marginile lui, cuprinzând între ele cele mai adânci și mai

intime rosturi ale vieții omenești.

Față de eroina din *Daria*, eroul din *Fapta* se mișcă cum vom vedea pe un plan sufleteș superior. El își înăbușă îndemnul subconștientului cu o artă, care reoglindește cu cruzime lupta oarbă între el și soartă, o luptă în care toată ființa lui este angajată. Sufletul lui și-a găsit în ea singurul refugiu din fața chinuitoarelor obsesii. Rostirea acestei lupte oarbe, înăbușite, cu sine însuși, este de o emoționantă umanitate. Celelalte personaje apoi, cu care eroul principal vine în atingere, au suflete cu totul deosebit conturate, tipizate. Îndeosebi Luca, Ivanca și Tatăl sunt personaje purtătoare de simboluri așa cum am întâlnit și în întâilele două opere dramatice ale poetului.

Pictorul Luca este un nevropat; el își duce viața într-o luptă crudă cu obsesia crimei, care îl chinuie de mic copil. Odată servitoarea i-a povestit că mamă-sa a murit născându-l pe el. Faptul acesta nu face decât să-l întărească în convingerea că *soarta* îi impune a doua crimă, cu necesitate, tot așa cum orologiul de pe peretele odăii lui bate înainte oricât i-ar muta arătătoarele înapoi. De aceea el își omoară confidant orice urmă de personalitate; renunță la orice faptă, pentru că aceasta l-ar târî fatal spre crimă. De aceea el trăiește ca un ascet fără de nici o relație cu lumea din afară. Iată emoționanta confesiune a frământării lui sufletești, pe care o face cinișului său tată:

„Tată, nu râde. Bine de cel ce are cuvinte, dar în mine toate vorbele s'au făcut pietre. Măinile astea — le vezi? O soartă e în ele, peste ele, lângă ele. Ce se petrece în mine nu știi nici tu, nici eu. Un spațiu se întinde aici, e o mahnire fără sfârșit. Plutesc pe o apă neagră aici, e urăta nemărginită des-nădejde...”

„...Tată am un gând înăuntru prin care mi-se scurge tot sângele... Vreau să mă uit. Să uit că sunt...”

(p. 29)

Nimicirea aceasta de sine pictorul și-o transpune într-o artă de o spiritualitate extraterestră. El pictează arhangheli cu gesturi exstatice, din care lipsește orice urmă de sânge omeneș. El nu-și pune numele pe tablouri, pentru că rușinea întoarce privirea spre un „eu”, care se cere admirat. După gândul lui arta trebuie să fie ca o faptă bună, care totdeauna e sfințită de aurcola anonimului.

Față de Luca tatăl său este de

un contrast izbitor. Acest Popă vânjos, brutal și cinic își zice mândru „Marele eu”. El iubește fapta imediată, fie ea și brutală; în fața senzualității lui animalice orice concept moral își pierde valoarea.

Între acești doi oameni nu există nici o comunicare sufletească. Când tatăl află dela un doctor, versat în problemele psihanalitice, cauza ascetismului fiului său și a spiritualității artei lui, e cuprins de un râs sarcastic; nici o undă de compătimire nu vibrează în sufletul lui. Dimpotrivă; când Luca îi destăinuie lupta lui cotidiană cu obsesiile, el îi aruncă, cu un cinism fioros ștreangul să se spânzure. Între aceste două personaje situate la poluri sufletești diametral opuse, se desenează conflictul dramatic.

În viața pictorului apare de odată, din necunoscut, un model, Ivanca: fată ciudată, toată sânge neastâmpărat, „părul aramă topită, ochii lacuri verzi”. Această Ivancă, plină de o sălbatică poezie, precipită conflictul. Sângele tânăr al pictorului se tulbură din adânc în apropierea ei „eu” lui primește o puternică înfuziune și fapta devine și mai inevitabilă.

Subconștientul înăbușit la lumina zilei de rațiune, se desarcă în întâmplările bizare ale visurilor. Psihicul turburat de obsesii, psihanalistii îl descifrează mai bine cunoscându-le visurile. Întâmplările din vis, fie ele cât de bizar împărechiate, seivesc de simboluri, pe drumul cărora se ajunge apoi la originea obsesiilor.

Visul straniu al nevropatului Luca ni se desfașoară înaintea ochilor în partea a doua a dramei. Din subconștientul, unde a aruncat-o pentru sălbăticia ei roscolitoare de primejdie, se ridică în vis, mai întâiu Ivanca:

„Luca

Toate focurile vechi ce le-am îngropat în carnea mea, ar putea să reînvie în apropierea ta...”

(p. 35)

Deodată visul e umplut de zece bărbați, cari toți seamănă cu Luca de ai crede că sunt unul și același. El încunjură cu răsete stridente și cuvinte bizare pe Ivanca și pe pictor, care își recunoaște în ei strămoșii, toți cu o viață ciudată ca și a lui. Toți accentuează inevitabilul soartei obsesia de care e urmărit Luca. Cel zece își joacă apoi într'un dans grotesc bucuria nebună a descătușării din subconștient, prințând în

dansul lor straniu și pe Ivanca. Straniul și grotescul crește, chinându-l groaznic pe pictorul amușit de groază, până când e trezit de servitoarea care bate la ușă. Servitoarea îl anunță că Ivanca-l așteaptă și-și arată, totodată, teama de nenorocirea pe care această fată bizară, va aduce-o peste capul lui.

În partea a treia asistăm la originala conturare a liniilor sufletești ale Ivanței. La deschiderea scenei afară plouă cu grindină. Servitoarea intră disperată și anunță că Ivanca saltă goală ca o nebună, pe câmp, prin ploaie, grindină și vânt. Pentru sângele ei aprins grindina eră o mângâiere, un astâmpăr. Ea spune pictorului care o aduce din ploaie:

„Ivanca

(răsufând grăbit)

Mulțumesc cerului pentru ape. Cald. Cald. Cald. Deschide fereastra. Dece nu m'ai lăsat? E bine așa. Apele au biciuri moi. Când nu sunt brațe să te cuprindă, când nu sunt priviri să te bată cu dragoslea lor, te mântui sburdând peste holde...”

(p. 54)

Convorbirea care urmează între model și pictor este turnată într-o poezie pe care numai la Lucian Blaga o întâlnim. Ivanca îl roagă să o zugrăvească: „Nu cum sunt în oglindă, ci așa cum sunt în sângele unui bărbat.”

„Luca

(vrea să lucreze)

În mine ești porumbel desculț.
Câteodată numai ochiu.
Câteodată numai mâni
Câteodată numai for rotund”

(pp. 59—60)

În apropierea ei valurile sângelui său se tulbură tot mai mult; fapta i-se impune tot mai inevitabil. Dorițele aprinse ale Ivanței cer însă pe Popă, bărbos și brutal; numai acesta le-ar putea stămpăra setea de senzualitate. Când Luca amintește Ivanței de tatăl său gândul ei se oprește la Popă ca la o fântână răcoritoare. Senzualitatea o târîie spre odaia lui. Popă se arată în prag dar dispare îndată. E destul însă, pentruca sălbăticia lui înfățișare să robească pe Ivanca, Luca presimte că fapta care îl persecută trebuie săvârșită: „Tot ce am învins s'a ridicat în mine ca un vânt cald și rău...” Și totuși poate să o oprească: nu are destulă putere pentru a omorî pe Ivanca.

În tabloul al patrulea conflictul se precipită. Ivanca e robită de Popă și târîită la sicriul, unde a-

cesta avea obiceiul să culce femeile. Din camera vecină se aud strigătele ei isterice. Intretimp sosește Luca cu prietinel să, doctorul. Luca îi mărturisește acestuia, — singurul om care-l înțelege — că e hotărât să plece din apropierea primejdiei care devine tot mai amenințătoare pentru el:

Luca

Când vor cânta cocoșii îmi voi lepăda pentru cea din urmă oară numele și nu mai iau altul. Numele e ispititor și rușinos. Înțeleg să dai nume unui câne, unui dobitoc, dar unui spirit? Unui spirit nu.

Doctorul

Straniu pustnic ai să devii! Arta ta va sfârși aci?

Luca

Abia aci se începe. Creațiunea acestor mâni se va arăta deslegată de mine. Eul e păcat. Cel mai mare păcat."

(pp 74-75)

Este cuprins însă de o enervare prevestitoare de furtună. Deodată aude în camera vecină râsul senzual al Ivancei, Știlind-o în brațele tatălui său el nu se mai poate stăpâni. Aleargă orb cu revolverul în mână, să împuște pe Popă; doctorul abia-l mai poate stăpâni. Cu riscul vieții acesta îi poruncește să împuște. Luca împușcă și nimereste orologiul, simbolul fatalității de care se credea persecutat. Orologiul se prăbușește și cu el au căzut și cătușele soartei de pe sufletul lui Luca. Fapta lui a fost menită să iee viața unui om. În momentul când a săvârșit-o psihicul lui s'a descărcat de tot puroiul obsesiei:

„Luca

„Prietene dă-mi mâna.

(se ridică)

Bucură-te și cântă.

Pe tine te mai cheamă singurătatea?

Pe mine nu mă mai cheamă.

Vreau să râd între oameni. Cine mai are frică de oameni?

Vreau să fiu vesel pe străzi. Cine nu e astăzi vesel pe străzi?

Sunt slobod. Sunt scăpat

Prietene m'am vindecat prin faptă."

(p. 84)

Chinutul suflet al pictorului își întonează astfel imnul elib rării de sub tortura lăuntrică. Deacum sufletul nu se va mai mistui în luptă crudă cu sine însuși, ci-și va întinde larg brațele spre alte suflete, pentru a soarbe liber fericirea contopirii cu ele. Ochiul nu va mai fi pururea îndreptat spre grotle pline de stafii ale subconștientului, ci se va deschide larg pentru lumina din afară: din văzduh și, mai ales, din sufletele oamenilor.

Inchiderea stagiunii Teatrului Național

După un nou an de încordare și de muncă, porțile teatrului național s'au închis pentru a șaptea oară în orașul tot mai românesc al Clujului. În încăperea largă a sălii de spectacol, spiritul imaginării muze Thalia, a răsuflat slobod și ușurat. Publicul s'a despărțit de el, ca de un prieten căruia numai mai târziu îi simți lipsa, indiferent, fără prea multe păreri de rău și fără bucurii. Din văzduhuri apa căldurii va cădea tot mai grea cu fiecare zi care ne adâncește spre miezul topit al verii și seriile năbușitoare nu mai pot atrage sufletul omului spre apăsarea leșietică și prea liniștită a aerului stătut din sălile de teatru. Muzicile din parcuri, luminile artificiale sau zefirul răcoritor, ispitesc setea omului spre alte distracții, în aerul slobod, sub coviltirul ceresc. Publicul intră în sezonul distracțiilor câmpenești, actorul în cel al odihnei binefăcătoare, ca apoi cu revenirea toamnei să înceapă din nou munca de multe ori silită de-a înveseli sau întrista pe alții pentru plată. Acum în scurtul popas de liniște devine și actorul om ca oricare altul, acum desbrăcând hainele croite de scriitori în care a trebuit să se prezinte seară de seară, mereu altul și altul, publicului, se scutură și se regăsește pe el însuși. Munca anului proaspăt se așează peste munca celor trecuți iar anul care fuge sporește numărul celorlalți, la vremea lor și și tot atât de fugarnici. Închiderea unei noi stagiuni e prilej de evocare și de spovedanie lăuntrică pentru actori. Cumpăna conștiinței măsoară rodul de muncă al unui an comparându-l cu cel al altor ani, sau al altor actori. Pe unii îi găsește în plină ascensiune spre succes, pe alții în dibuiri șovăelnice, pe alții în culmea acestui miraj ispititor precum pe alții în dureroasă lunecare. Cronicari obiectivi vom prezenta în linii generale des-

fășurarea acestei munci din stagiunea care s'a închis Duminecă în 16 Maiu. Cettorii cari au urmărit cronicile noastre dramatice nu vor găsi lucruri noi în rândurile ce vor urma, ele fiind o scurtă privire sintetică a celor spuse în cronicile scrise la vremea lor în paginile acestei reviste.

*

Urmând o tradiție firească, directorul teatrului, dl Zaharie Bârsan, în alcătuirea repertoriului a ținut seamă nu numai de cerințele artei, dar și de cerințele publicului. Conform tuturor teatrelor noastre repertoriul clujan a împrumutat multe piese străine, în generul franceze, dar a ținut seamă într-o largă măsură și de îmbrățișarea operelor originale românești. Astfel piesele cu succes răsunător pe scenele capitale au apărut de multe ori în acelaș timp și pe scena Naționalului nostru, ba uneori, lucrări originale ca „Prăbușirea“ au primit aici pentru prima oară botezul rampei. Dornic de avânturi artistice dar chemat la realitate de gustul publicului repertoriul stagiunii a oscilat inegal și comic între piesele lui V. Hugo, B. Schaw sau Beaumarchais și între cele ale lui Bisson sau d. Eftimiu. Totuși premierele multe cari la început se succedau uproape săptămânal, sunt o dovadă vie despre munca harnică a teatrului nostru, deși uneori această muncă se risipea pe lucruri vrednice de mai puțină osteneală. Cortina deschierii de stagiune s'a ridicat peste mult hulita și lăudata dar mai ales norocoasa „Thebalda“ a dlui Eftimiu. Palidă și diluată în versuri sunătoare, piesa dlui Eftimiu a fost redusă la valoarea ei mediocră; Bucureștii nu au putut-o impune și la noi. Mult mai răsunătoare în succes, rămânând o culme a stagiunii atât ca piesă cât și ca interpretare a fost: Frații Karamazov, dramatizarea romanului lui Dostoi-

ewsch de cătră Copeau și Croué în care dl *Neamtzu Ottonel* a avut o desăvârșită creație a Bătrânului Karamazov. Puternica satiră socială îmbrăcată într-o tehnică impecabilă „*Doctorul în dilemă*” a lui B. Schawne-a purtat prin miezul frământărilor teatrului modern, reliefând mereu probleme peste probleme sufletești. Piesa inedită a dlui Peretz, „*Prăbușirea*”, deși laudabilă în intenții a însemnat mai puțin decât s'a crezut și s'a așteptat, pe când „*Irena*” tânărului Adrian Pascu a cucerit prin sentimentalismu-i cam îndulcit prin familiaritatea-i caldă și mai ales prin rolul dlui *Stănescu-Papa*. Suflet romantic, dl Bârsan a șters praful și de pe lucrările altor școli literare căzute în disgrația lumii moderne și ne-a dat într-o montare fastuoasă, întâiu romantica dramă a lui Hugo *Ruy-Blas* și-apoi satira socială, în care e rezumat stilul de viață și gândire al unei epoci întregi, vestita *Nuntă a lui Figaro* de Beaumarchais. Dacă întâia n'a fost ca interpretare la înălțime, Nunta lui Figaro, prin dl *St. Braborescu* și Dna *Jeana-Popovici-Voina* a stors admirația noastră. „Povestea de iarnă” a marelui Schakespeare a fost o alegere fără noroc, în schimb *Papa Lebonnard* piesa — am zice a — micului (păstrând proporțiile) Jean Aicard, a rămas un moment culminant al stagiunii, mulțumită jocului măiestru al dlui *Zaharia Bârsan* neobositul director, care anul acesta a apărut destul de rar pe scenă. Creație vrednică de numele și arta dsale, *Papa Lebonnard* a fost un nou moment de verificare a resurselor dsale artistice. Neobosită, dna *Olimpia Bârsan* apărând pe scenă la intervale dese, când în comedie când în dramă, a avut momente de artă superioară în *Antonia* — piesa care a făcut serie, a lui M. Lengyel, și care e și ea între succesele cele mai mari ale stagiunii — și în *Madame Sans-Gêne* a lui V. Sardou. De valoarea acestei din urmă a fost și drama ultimă a stagiunii *La pândă* de P. Frondaie. Reluările au fost dintre cele mai reușite, îndeosebi pentru dramă.

Pentru o descordare a nervilor, între piesele pline de frământări sufletești s'au presărat și piese ușoare, comedii de moravuri dar mai ales de situații. Talentele de comedie s'au achitat în mod strălucit de nădejdiile puse în ele. În frunte a stat neîntrecutul *Stănescu-Papa*, dna *Jeana Popovici Voina* și dnii *Braborescu*, *Mihăilescu Brătla*,

Ghibericon, M. Ștefănescu, *Potcoavă*, *Vasilescu Potoroacă*, etc. Mai înșirulim linia sobră, din jocul dlui *D. Psatta* care știe fi și furtunos în rolurile din *Frații Karamazov* sau în *Demonul*, apoi nuanțele delicate ale jocului Dnei *Jipescu-Hodoș*, precum și prea frumoasa „*Bunicuța*” a dnei *Aura Fotino* din frumoasa aventură. „Cuvinte bune pentru dnii *Voicu* și *Dimitriu*. Dacă am voi să încreștăm totul, ar însemna să mai umplem cel puțin o pagină. Cei cari nu sunt pomeniți deși poate ar fi de ce, să nu se supere. Încreștând mai mult după memorie, aceste lipsuri poate sunt justificate, semn că jocul lor n'a lăsat în noi urme distincte. Intre elementele tinere am notat talentul dnei *Jeni Rădulescu* în „*Controlorul vagoanelor de dormit*” și mai nou în comedia de închiderea stagiunii „*Praj în ochi*”.

Simplificată la liniile ei principale, aceasta e activitatea teatrului nostru național. O activitate care de și are de îndurat nepăsarea publicului și greutățile tehnice dintr'un oraș de provincie, e harnică și rodnică. Numărul premierelor precum și succesul multora dintre ele, arată și destoinicia direcțiunii cât și cea a actorilor. Deși departe încă de idealul unui teatru cu adevărat dedicat artei pure, teatrul nostru a trecut peste faza dibulrilor și înaintează pe-un drum propriu și sigur. O scuturare înceată — căci dictează și publicul — de tot ce e contrafacere și moft teatral, se obsearvă. Închizându-și stagiunea a șaptea, teatrul național din Cluj va păși cu încredere în cea de-a opta pe care am dori-o din ce în ce mai serloasă.

Teofil Bugnariu

Dr. phil. N. Tcaciuc: Heinrich Heine in der rumänischen Literatur. Cernăuți, 1926

Heine, ca aproape toți romanticii, a călătorit mult. Cartea d-lui doctor în Filosofie N. T. vrea să povestească lumii primirea ce i s'a făcut autorului acelor bătaioase *Reisebilder*, în literatura noastră. Titlul nu anunță alceva. Deci un studiu de literatură comparată.

Ce răsunset a avut literatura franceză în cea românească se știe destul de bine. Cărțile solide, a lui N. Apostolescu: *L' influence des romantiques français sur la poesie roumaine*, și a d-lui Ch. Drouhet: *Vasile Alexandri și scriitorii francezi*, aruncă proiecții luminoase pe drumul ce l-au făcut idelle și simțirea franceză, într'o epocă anumită, până la noi. Se știe că și literatura germană a înriurit asupra celei dunnărene; dar cum pe mare știi că dincolo de linia zării există pământ și totuș nu l vezi, tot așa în această privință nu avem nimic precizat. Deci cartea d-lui N. T. trebuie sa-

lutată cu o bucurie deosebită. Iasă trebuie și cântărită.

Ci, când o pui la cântar, cu toate cele 80 de pagini ale sale — care cuprind o Prefață, o Introducere, apoi partea centrală, studiul propriu zis: Traducătorii români ai lui Heine și Influența lui Heine asupra literaturii românești, pe urmă o Încheiere, Bibliografie și un substanțial Indice de nume — se înalță repentin, sub povara măsurilor, cu ușurința unui fulg. Căci nu e un studiu serios documentat, cum s'ar aștepta dela un dr. cu școală nemțească. Pare a fi o nepretențioasă lucrare de seminar, compusă conștiincios din fișe suficiente; însuș autorul spune că se vede sillt să tipărească „manuscrisul, care fusese isprăvit în anul 1913, cu neimportante schimbări și fără considerație la publicațiile mai recente.” (pg. 3). Că a scris-o pentru membrii seminarului unde și-a „susținut-o”, reiese

și din Introducerea, în care arată sumar și foarte simplist, relațiile poporului nostru — dela migrarea sașilor (sec. XII) cu poporul, cultura și civilizația germană, subliniind contactul, mai adânc, din veacul trecut inițiat de junimiști, împreună cu toată (s'o credem?) opera de traducere din scriitorii nemți. Consecvent scopului pe care căută să-l atingă, în secțiunea: Traducătorii, înșiră pe toți (o credem!) aceia care au cercat să redea poezii de ale lui Heine în sonora limbă românească, și... înșiră-te, mărgărite, pe lungi fire plictisite, prin ceata trădătorilor lui Heine — căci însuș dr. N. T. recunoaște că e greu să traduci într-o limbă romanică un Lied — până la St. O. Iosif. Până aci citase câte o strofă, rezumase câte o biografie: atât. Pe Iosif îl așează pe cel mai ridicat pedestal și-l citează:

Glas de primăvară, blând,
Tainic mă înfloară...
Sboară 'n depărtări, curând,
Dulce cântec, sboară!

La căsuța unde 'n șir
Răd flori răsfățate,
De-i zări un trandafir,
Spune-i sănătate!

și se trudește să exlice frumusețile arcașe ale acestei tălmăcirii. Dar: ex nihilo, nihil! Apoi, în capitolul care s'ar cuveni să fie cel mai complet construit: Influența, e și mai superficial. Scotocște printre câțiva dintre poezii noștri, care au afectat un filogermanism, și găsește câteva indicii foarte bine explicabile prin liricitatea primordială a lor, peste care s'a altoit mlădită poeziei poporale, la Heine. O pură coincidentă. În zadar zorești să găsești exemplificări, căci nu te conving asemenea pasagii: „și acesta (Coșbuc) trebuie să aibă o bună parte de înrîurire din Heine“ (pg 69).

În acest chip, bletul Heine, exilat din patria de naștere, negăsindu-și-o nici în Franța, e maltratată și la noi. Ciocnindu-se cu d. N. T., echipat ca istoric literar și critic estetic, e nevoit să se resemneze și să se retragă de pe tărâmurile unde sunt inspectate așa de cu băgare de seamă toate amănuntele și unde nu se poate intui ceva de ansamblu, așteptând o soartă mai bună.

Aurel Decel

CRONICA MUZICALA

DELA OPERĂ

Soarele, înainte de a apune, își mai arată încă odată bogăția luminii, printre norii ce-l încercuesc. Către sfârșitul stagiunii Operei ne-a fost rezervată o surpriză: *Florica Cristoforeanu*. În zilele de început de vară, în loc de lungi opere wagneriene — cum e obiceiul aici — s'a cântat *Carmen*, *Tosca* și *Madam Butterfly*, cu iubiri aprinse și cu o muzică îndestul de facilă.

În toate trei, protagonistă, cu puteri suverane asupra vocii, cu un joc de scenă de trei ori nuanțat, a cântat magnific. Vocea, de mezzo-soprană, cu întinse registre de altistă și soprană primă, educată cu pricepere, are magia seducției. Din temperamentul complex și meridional, a împrumutat țigăncii lubețe a lui Bizet infinite colori proprii, făcând ca sub convenționalul notelor să vibreze un suflet din soare și din umbră. În *Tosca*, deși calitățile vocale au subliniat-o just, totuși nu a inspirat acea duioșie nobilă, distinsă de actrița romană; în actul II glasul ei nu a putut reuși să satisfacător amplexarea dramatică în unele pasagii. În schimb sârmana Cio-cio-san, interpretată cu o subtilitatea unei ramure de cireș, pictată de un japonez, a mișcat mai mult, tragedia interioară, fără dese izbucniri epice, a cizelat-o printr-o perfectă identificare cu rolul. Impresia e aceasta: nu e o cântăreață fenomenală, cum susțin unii, însă are toate atributele unei mari cântărețe.

*

Un alt eveniment muzical deosebit de important a fost Concertul Filarmonicei „Gheorghe Dima“, care are o existență de șase ani, dar n'are un trecut. Păstrăm aprecierile pentru timpul când vom constata o linie în creștere, pe care o sprijinesc promisiunile.

Aurel Decel

FLORI DE-O ZI

Conferința I. P. S. Alexandru Nicolescu, Episcopul Lugojului, în mijlocul frământărilor de tot felul, dar mai ales politice ale Clujului, a fost o oază de liniște binecuvântată și de curată înălțare sufletească. Drumul chemării sociale a femeii în mijlocul societății atât de lacomeși de materialiste de astăzi, a fost proiectat alb și luminos printre noianul patimilor și nevoilor omenești, prin marile și multele pilde din viața femeilor virtuozose și mari prin muncă, bunătate și virtute. Glasul blând și radiator de bunătate al P. S. S. a făcut să vibreze tremur cald în inima ascultătorilor săi. Pornind în conferința sa dela începuturile creștinismului, care a înălțat femeia până peste „cerurile cerului“, căci însuși Dumnezeu fiul s'a întrupat din umila fecioară Maria, și spunând că „precum spiritul sfânt e inima mistică a bisericii, femeia e inima mistică a familiei și a societății“, cu o căldură comunicativă P. S. S. a arătat că femeia a pornit la muncă grea a împăunării sufletelor și la reformarea lumii pe terenul religios și moral. Conferința a fost bogată în date cari au evidențiat din belșug această activitate socială a femeii. Congregațiile religioase, instituțiile de educație, instituțiile culturale, spitalele și tot felul de alte opere de caritate, apoi munca de ridicare a claselor muncitorești aducând pacea și fericirea pe pământ și alte și alte momente strălucitoare din activitatea femeii, au subliniat frumos chemarea și drumul pe care e chemat să muncească sufletul sensibil al femeii. Cu misiune maternă cu desăvârșire și pentru deaproape, activitatea femeii îmbrățișează astfel familia, neamului, lumea. — Societatea „Reunionei Sfinței Marii“ prin chemarea în sânul ei a P. S. S. Episcopul Lugojului, a făcut un act frumos și folositor.

*

Scotocirea lui Faust. — Mc-ravuri rele, dispreț față de religie: iată cu ce fel de atribute e zugrăvit Faust adevăratul Faust, într-o cărțuție a epocii. Căci Faust a trăit și a fost contemporan cu Melancton, și a făcut magie la Cracovia și la Ingolstadt. Numele său figurează în registrele Universității din Wittemberg: Iohann Faust din Mühlberg. Fără alte notițe despre viața

lui: și aceasta contribuie la răspândirea în popor a credinței că Satana l-ar fi dus în iad. Primul anonim lansează povestirea precum urmează. Titlul e cam lung (răsgâirea vremii!) însă semnificativ: „Istoria Domnului Iohann Faust cel mai celebru mag și văjitor. Cum a încheiat legătura cu dracul pentru un timp nehotărât, al căror straniu întâmplări a fost el în acest interval spectator și actor până ce și-a primit în sfârșit bine-meritata răsplată.” Culeasă și tipărită în cea mai mare parte după scrierile sale găsite după moartea sa spre a sluji de groaznic exemplu și credincioasă dojană tuturor oamenilor trufași, semeți și nelegiuți.” Sf. Iacob IX: „Plecați-vă în fața lui Dumnezeu și rezistați diavolului și el va fugi de voi.” În această primă și ingenioasă povestire tipărită de G. Spies, Faust e asemănat cu Titanii. O înaltă râvnă de a cunoaște „natura misterioasă și în plin miez,” împreună cu o dorință nemărginită de a trăi îl face să încheie pactul cu diavolul care, după cum se arată pe o inciziune strălucită a vremii, îi apare înaintea marelui irezistibil: iar Faust se odihnește solemn într'un fotoliu pe o catedră cu părul alb căzându-i în șuvițe pe spate. Cu o beretă roșie, înfășurat într'o manta care îi coboară până la genunchi; în niște eleganți pantofiori. Imprejurul o pădure de cărți de teologie, de alchimie, de magie; una aruncată jos, cu teribilul semn al tetragramei; iar sub căminul afumat, luminat slăbuț de o lanternă, un ceas de nisip alambicuri și retorte și lichidele misterioase într'un frumos contrast cu recea seninătate a unei bucăți de cer vizibilă printr'o monoforă gotică pe care vicleanul figurant se complăce să o așeze în perețele camerei de studiu. Iar demonul poartă numele care i-a obosit așa de mult pe filologii nemți: Mephistophiles. (După rev. italiană *Vita Nova*.)

Insemnări din războiul României mari se chiamă masivul volum al dlui colonel **Dr. Vasile Bianu** apărut nu de mult în editura clujană „Ardealul”. Sunt în el notele zilnice ale unui suflet îngrijorat, prins în vârtejul războiului și care a observat atent și s'a interesat de întreaga mișcare a marelui nostru războiu, urmărind zi de zi atât faptele văzute, cât și adunându-le din ziare sau reviste. În istoriografia românească războiul marelui ideal

național a lăsat urme destul de bogate. Memorii multe și mai ales cele două lucrări vaste de notație zilnică, extinse în mai multe volume, datorite, una marelui istoric **N. Iorga** iar alta harnicului **Const. Chirițescu**. O istorie obiectivă, definitivă care să cuprindă în linii largi de sinteză întreaga epopeea acestui războiu mareț prin suferințele și biruințele lui, încă nu avem. Vremea puțină care s'a scurs dar care totuși pare de multe ori sporită, dela acest cataclism, n'a deschis încă perspectiva clară a întregului, depărtat, sub unghiul căreia să fie cercetată istoria războiului nostru. Material mult se alătură încă materialului cunoscut. Fapte noi se desvelesc și se reamintesc momente puțin băgate în seamă. Când vremea va aduce în matca ei tot mai multe date sigure și când viziunea războiului va flutura doar undeva departe în amintire, atunci se va scrie și această măreață pagină de istorie. Albine lucrătoare, istoricii vremurilor noastre au datoria să adune cât mai curând și cât mai multe din aceste date. Cartea dlui dr. Vasile Bianu se alătură cu cinste lângă cărțile de acest fel ale dlui Iorga și Chirițescu, și prin larga îmbrățișare a articolelor referitoare la războiul nostru, de prin ziare străine și românești precum și de prin reviste, formează chiar o complectare a acelora. Scrisă într'un stil curgător ea se citește cu plăcere.

Flamura literaturii oltenese în razele soarelui aprins dela Craiova, agită falduri tot mai colorate, tot mai vii, câștigând în amploare, rămânându-i totuși să cucerească profunzimea. Se pare că vechea capitală a vestiților boieri Craiovești vrea să întrecă alte orașe de cultură — neglijând oleacă glasul trecutului — întorcându-și privirile spre colțurile cele mai inexplorate ale Europei. „Năzuiața” = Spania și Portugalia; „Flamura” = Scandinavia. Firește, acestea sunt numai două note esențiale. Tinerii, pe umerii cărora se proptesc aceste două reviste, gustă cu îmbelșugare din literaturile străine, rămânând, sau căutând să rămână Români; căci, dacă n'ai o structură de fier, adaosurile te diformează, st'ul capătă lustru de hibriditate, ceea ce, uneori, n'o poți acoperi în deajuns.

Dl Marcel Romanescu continuă opera de inițiere în literaturile scandinave; norvegă, olandeză. Un eseu asupra lui Sigbjörn Obsfelder, câteva

linii extrase din reviste olandeze, arată puțințele de popularizator și de recomandator, care s'au dovedit a fi bune, și cu traducerea „Balconului” de Heiberg. Astfel operele complete ale lui Obsfelder (3 vol.: Poezii, Teatru, Nuvele) nu putem decât să le așteptăm cu nerăbdare, căci, se pare că drumurile literaturii scandinave, nouă ni s'au închis prin statuia lui Ibsen.

Tot **Flamura** mai aduce pe tapet o problemă interesantă; publicarea, în editură proprie, a unui șir pe care-l dorim fără sfârșit — de „traduceri din autori străini, absolut necunoscuți la noi, și a căror publicare va fi însoțită de studii și informații bogate... lucrări în versuri, proză sau teatru, din scriitorii scandinavi, polonezi, italieni, olandezi, etc.”

Sperăm că în ceea ce privește traduceri vor fi selecționate, nu îngrămadite de mântuială și din cupiditate pecuniară; vor fi făcute de oameni care au metru de măsurat orice talie de scriitor universal. Pe urmă pentru inițierea artistică a cititorilor „se vor tipări” tot acolo „studii relative la marii pictori ai omenirii.”

Instituirea premiilor de câte 5000 Lei pentru proză și poezie e un semn de bunăstare cu care puțin din revistele noastre se pot lăuda.

Cu aceste șlefuiți și îmbunătățiri, revista „Flamura” își va câștiga desigur un prim loc printre periodicele noastre. Crearea unei edituri proprii (un început în acest fel îl și are) după model apusean, sau după modelul „Vieții Românești” e un gând fericit. De nu s'ar vlăgui în para avântului tinerilor flamuriști.

BIBLIOGRAFIE

CARTI

Ed. „Cartea Românească” București.

V. Militaru: Stropi de rouă — versuri — Lei 35.

P. Diaconescu: Dialoguri populare — Lei 25.

Liviu Rebreanu: Apostolii — comedie — Lei 30.

Dr. V. Teodoru: Primul ajutor medical — Lei 40.

Guy de Maupassant: Strigătul de alarmă: „Minerva” — Lei 9.

A. Strindberg: Nuvele — Lei 5.

Al. Dumas-tatăl: Maistrul Adam Calabrezul — Lei 9.

Ouida: O frunză în vijelie — Lei 6.
St. C. Ionescu: Sonerii electrice.

Alte edituri:

Ion Agârbiceanu: Legea trupului
— roman — Alcalai Lei 100.

H. Petru-Petrescu: Intre două focuri — comedie — „Asociația” Sibiu Lei 15.

Dr. N. Teacuc; Heinrich Heine
in der rumänischen Literatur, Cernăuți Tip. „Glasul Bucovinei” Lei 40.

REVISTE

Viața literară: București.

Dalina: Turnu-Severin

Glasul Moșilor: Huedin.

Pásztortüz: Cluj.

Ritmul vremii: No. 4 București.

Flamura: No. 3—4 Craiova.

Adevărul literar: București.

Societatea de mîne: Cluj.

Infrățirea românească: Cluj.

Gratul nostru; Bârlad.

Abonați pentru săteni

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA”

Adresa: Cluj, P. Cuza Vodă 16

Numeri de probă gratuit

CETIȚI

DOUĂ IUBIRI

POEZIE LIRICE
DE
RADU MĂRGEAN

DE VÂNZARE

la Administrația revistei „Cosinzeana”

PREȚUL 10 L E I

Adresa destinatarului

O C U L T I S M

Reușești în viață numai prin voință. Ca să-ți poți forma voința trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoastră, descriindu-vă perfect temperamentul și facultățile naturale psihice.

Trimiteți la redacție: o fotografie și suma de Lei 60, arătând care vă este culoarea ochilor (negru, căprui, verde, albastru), statura (înalt, subțire, scurt, gras), etatea, sexul, ocupația și scrisoarea D-ștră scrisă necaligrafic (naturală).

Puteți formula și câteva întrebări asupra talentelor înăscute, cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ

JMPRIMATE DE ORICE NATURĂ
FURNIZEAZĂ
PROMPT
ȘIEFTIN

T
IPOGRAFIA

DR. S. BORNEMISA

C L U J
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!